

DLOUHODBÝ HMOTNÝ MAJETEK V ÚČETNICTVÍ ÚZEMNÍCH SAMOSPRÁVNÝCH CELKŮ

Tangible assets in the accounting of the municipalities

Jaroslava Marhounová

Úvod

Dlouhodobý hmotný majetek je z účetního hlediska chápán jako část aktiv podniku, organizace, společnosti – tj. právnických osob, také fyzických osob, které jsou podnikateli, a organizačních složek státu i územních samosprávných celků. To znamená všech, kteří jsou podle zákona o účetnictví účetními jednotkami. Územní samosprávné celky patří mezi právnické osoby, a přesto spolu s organizačními složkami státu mají určitá specifika, kterými se liší od tzv. podnikatelské sféry.

Změny v postavení obcí a dopady do evidence majetku

Až do r. 1990 byly obce rozpočtovými organizacemi a financování jejich činnosti zajišťoval stát. Důležitou změnu přinesl zákon č. 367/1990 Sb. o obcích a obecním zřízení, se kterým skončila působnost „národních výborů“. **Obcím byla navrácena nejen samospráva, ale i obecní majetek a přiznáno právo majetek užívat a nakládat s ním** – právo hospodařit. Snížila se závislost obcí na státním rozpočtu, obce získaly vlastní příjmy. Přestaly být klasickými rozpočtovými organizacemi - ve smyslu Ústavního zákona č. 347/1997 Sb. byla **obec** jakožto územní samosprávný celek označena jako veřejnoprávní korporace, která **může mít vlastní majetek a hospodařit podle vlastního rozpočtu**. Závislosti na státním rozpočtu se však zcela nezbavily, a tak se musely řídit také zákonem č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice (rozpočtová pravidla republiky) a vyhláškou Ministerstva financí na tento zákon navazující, vydanou pod č. 205/1991 Sb., o hospodaření s rozpočtovými prostředky státního rozpočtu České republiky a o finančním hospodaření rozpočtových a příspěvkových organizací.

Současně nastaly změny ve vedení účetnictví. Vstoupil v platnost zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví a v návaznosti na něj byly opatřením FMF vydány i nové účtové osnovy. Tak **se změnilo i účetnictví obcí**. Začala pro ně platit zcela nová účtová osnova vydaná pro rozpočtové organizace, příspěvkové organizace a obce, která již respektovala specifika účtování jednotlivých typů organizací a přizpůsobila účetnictví novým podmínkám. **Základní principy** účtování zavedené dříve **přetrvaly** – i nadále je kladen důraz na peněžní příjmy a výdaje, které mají přednost před evidencí nákladů a výnosů. V rozvaze zůstaly na straně pasiv vlastní zdroje rozdělené do fondů a výsledek hospodaření je zde uváděn jako saldo příjmů a výdajů. Nadále **zůstávaly tzv. „malé obce“**. Malá obec byla vymezena zákonem č. 367/1990 Sb., o obcích jako obec, která má maximálně 3000 obyvatel. Vedle účetnictví ve zjednodušeném rozsahu, jehož podstatou bylo podvojně účtování pouze o uskutečněných příjmech a výdajích. **Majetek i závazky byly zaznamenávány v pomocných knihách** a na konci roku vykázány ve výkazu Aktiv a pasiv, který se lišil od rozvahy, takže údaje v něm nemohly být jednoznačně předmětem sumarizace informací poskytovaných rozvahami všech územních samosprávných celků.

Proto se nejvýraznější **změnou vyvolanou reformou veřejné správy**, která se projevila v dopadech na účetnictví, stalo **vyloučení zjednodušeného účtování pro malé obce**. V novém zákoně o obcích vydaném pod číslem 128/2000 Sb., který postavil všechny obce na stejnou úroveň, pojem „malá obec“ chybí. Pro vedení účetnictví a zpracování účetních závěrek obcí se vedle zákona o účetnictví stalo klíčovým právním předpisem platným od 1. 1.

2001 opatření Ministerstva financí vydané pod čj. 283/76 104/2000, kterým se stanoví účtová osnova, postupy účtování, uspořádání položek účetní závěrky a obsahové vymezení těchto položek pro organizační složky státu, územní samosprávné celky a příspěvkové organizace. (Později ho nahradila vyhláška a účetní standardy – viz dále). Ani toto opatření neobsahovalo žádné ustanovení o „malých“ obcích. Tím pozbyla platnosti pro ně zavedená výjimka potvrzující vedení zjednodušeného podvojného účetnictví. Jedním z důvodů uvedeného opatření Ministerstva financí byla **nutnost zavést do způsobu vedení účetnictví územních samosprávných celků jednotný systém, zejména sjednocení evidence majetku.**

Majetek byl do účetnictví převzat v cenách, v jakých byl dosud veden v pomocných knihách.

V roce 2000 se dosud platný zákon o rozpočtových pravidlech rozdělil na dva a byl vydán zákon č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) a zákon č. 250/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Tím se zpřesnila pravidla pro obce. Zákon o účetnictví doplnila vyhláška č. 505/2002 Sb. pro účetní jednotky, které jsou územními samosprávnými celky, příspěvkovými organizacemi, státními fondy a organizačními složkami státu. Ministerstvo financí vydalo a ve Finančním zpravodaji ze dne 31. 12. 2003 uveřejnilo České účetní standardy pro územní samosprávné celky, příspěvkové organizace, státní fondy a organizační složky státu. Všechny uvedené předpisy byly několikrát novelizovány, ale žádná úprava a doplnění nepřineslo zásadní změnu v oceňování majetku, který územní samosprávné celky používají ke své hlavní činnosti.

Způsoby oceňování dlouhodobého hmotného majetku

Zásada historické ceny je u územních samosprávných celků dodržována tak důsledně, že v účetnictví **nejsou zaznamenávány** žádným způsobem **žádné změny ceny**, za jakou byl dlouhodobý majetek pořízen. Tou může být pořizovací cena nebo reprodukční pořizovací cena tak, jak jsou vymezeny v § 25, odst. 4a) a 4b) zákona o účetnictví a v § 26 vyhlášky č. 505/2002 Sb. Oceňování dlouhodobého majetku dále upřesňuje Český účetní standard č. 512 v bodu 3.

Výjimku tvoří pouze **technické zhodnocení**. Ocenění jednotlivého dlouhodobého hmotného majetku se zvýší o technické zhodnocení, pokud náklady na něj v úhrnu za rok převyšují částku 40 tis. Kč. Na rozdíl od podnikatelů je tady přímo v obecně platném předpisu pro účetnictví přesně stanovena hranice, která má svůj význam – náklady zahrnované do technického hodnocení budou hrazeny z investičních prostředků, které jsou přísně odděleny od finančních prostředků na běžné výdaje.

O opravkách ani opravných položkách se běžně neúčtuje.

Je známá skutečnost, že účetní jednotky, které jsou propojeny se státním rozpočtem prostřednictvím rozpočtové skladby, **neúčtují o odpisech dlouhodobého majetku**. Tím v rozvaze chybí oprávky a zůstatková cena se rovná pořizovací ceně.

Proč se o odpisech neúčtuje, je otázka, na kterou lze najít několik odpovědí. Např.:

- přetrvává způsob zavedený v rozpočtových organizacích, ke kterým obce patřily,
- pro organizace propojené se státním rozpočtem nejsou důležité náklady, o výnosech neúčtují vůbec a podstatné jsou pro ně příjmy a výdaje z hlediska plnění rozpočtu. Proto pro ně jsou nevýznamné i náklady na odpisy dlouhodobého majetku.
- „Dlouhodobý nehmotný a hmotný majetek organizační složky státu a územní samosprávné celky neodpisují“ je uvedeno v Českém účetním standardu č. 512 pod bodem 4.9.

Údaje o majetku vedeném po celou dobu používání v ceně, za jakou byl pořízen, bez jakékoliv korekce neposkytují pravdivý obraz o hodnotě majetku územních samosprávných celků. To není specifikum pouze pro účetnictví vedené v České republice. Stejný způsob je např. uplatňován v Německu – i tam vychází z podstaty účtování o příjmech a výdajích.

Při porovnání s podnikateli zde existuje ještě jeden rozdíl. Ocenění dlouhodobého majetku pořízeného podnikateli se sníží o dotaci na pořízení majetku přijatou ze státního rozpočtu, státních finančních aktiv, Národního fondu, státních fondů, z rozpočtů územních samosprávných celků nebo ze zahraničí. Ocenění majetku pořízeného územními samosprávnými celky se o takové dotace nesnižuje.

Závěr vyplývá ze všech uvedených skutečností, především z podrobného popisu dříve i dosud platných předpisů. Tj., že evidence majetku v účetnictví územních samosprávných celků přes veškerou jejich samostatnost podléhá regulaci ze strany státu uplatňované prostřednictvím Ministerstva financí s cílem zajistit možnost sumarizace údajů v celostátním měřítku. Ani veškeré novelizace stávajících předpisů žádné podstatné změny nepřinesly. K výraznější změně může dojít pouze v souvislosti s připravovaným přechodem na akruální bázi a uplatněním zásad mezinárodních účetních standardů pro veřejný sektor. Zvoleného tématu se týká IPSAS 17 – Pozemky, budovy a zařízení, s jehož velkou částí jsou české účetní předpisy ve shodě již nyní.

Abstrakt

Příspěvek se zabývá sjednocením evidence dlouhodobého hmotného majetku všech územních samosprávných celků v České republice a dodržováním zásady historické ceny při oceňování majetku v souvislosti s platnými předpisy vydávanými Ministerstvem financí ČR.

Klíčová slova: Územní samosprávné celky, obce, majetek, historická cena, pořizovací cena, reprodukční pořizovací cena, oprávky, odpisy.

Summary

The article is focused on the unification of account and on the measurement of the tangible assets in the accounting of all the municipalities.

Key words: The municipalities, asset, historical cost, cost of purchase, replacement cost, depreciation.

JEL klasifikace: M40, M41

Použitá literatura

- [1] Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví
- [2] Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů
- [3] Vyhláška č. 505/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, které jsou územními samosprávnými celky, příspěvkovými organizacemi, státními fondy a organizačními složkami státu
- [4] České účetní standardy pro územní samosprávné celky, příspěvkové organizace, státní fondy a organizační složky státu č. 504 Opravné položky, 512 Dlouhodobý nehmotný a dlouhodobý hmotný majetek
- [5] Vyhláška č. 500/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky které jsou podnikateli účtujícími v soustavě podvojného účetnictví

- [6] IPSAS 17 - Pozemky, budovy a zařízení
- [7] NOVÁKOVÁ, Š.: *Účetnictví státní správy a samosprávy*. VŠE v Praze, nakladatelství Oeconomica, 2006.
- [8] Webové stránky Ministerstva financí ČR. Viz www.mfcr.cz

Kontakt

Jaroslava Marhounová, Ing. Ph.D., Vysoká škola ekonomická v Praze, Katedra finančního účetnictví a auditu, náměstí W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3, Česká republika, telefon: +420 224 095 159, email: marhoun@vse.cz